

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden kedden egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 frttal fizethetnek elő, féléves előfizetés el nem fogadtatik.

Pénz- és értékküldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ,

a lap szellemi részét illető közlemények az

ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ

szíjazandók.

A hirdetési díjszabályzatról a kiadó hivatal ad felvilágosítást.

Szerkesztő bizottság: elnök **Dr. Berde Áron**; **Girsik János**, **Szabó Sámuel**, **Vörös Sándor**,
felelős szerkesztő: **Gamauf Vilmos**.

Tartalom: Kiállítási levelek. — A kalászos növények gyommainak ismertetése és irtása. Nagy Jenő. — A kötött talajnak mag alá való előkészítése. r. — Méhcsaládok télire való rendezése. Kulisseky Endre. — Felhívás az erdélyrési paszulytermelőkhöz. — Egyvelég: Értesítés. A termés eredménye. Veszedelem a szőlőn élő peronospora gomba ellen. — Üzleti heti szemle. — Piaczi árak. — Hirdetések.

Kiállítási levelek.

XIX.

(G. V.) A székely tengeri létesítője, Szentkirályi Árpád ur e fajta keletkezéséről rendkívül érdekes adatokat bocsátott a bíráló bizottság rendelkezésére, melyeket szélesebb körben ismertetni és terjeszteni óhajtunk. Szentkirályi ur közlése a következő:

A „székely tengeri“ történelme.

Udvarhelymegyének tengerszin fölötti magassága 873 meter; égálja hideg; talaja nagyon sekély termőrétegű és televényben szegény. A mezőgazdasági viszonyok tehát jóformán kedvezőtlenek. A szőlő nem érik meg. Márczius hóban a talaj rendszerint még nincs teljesen fölengedve. A tavasz száraz, annyira, hogy például az 1884. évben már május közepén nem lehetett szántani, s az addig elvetett tengeri csak június közepén kelt ki. Midőn pedig néha esős tavasz van, ilyenkor a talaj lágy volta miatt áll meg a szántás. Átalában a tavasz legtöbbször kedvezőtlen, a nyár esős, és ezen körülmények különösen a tengeri művelésére nézve hátrányosak, már pedig Udvarhelymegye szántó-művelés alatt álló területének mintegy 2/3 részén mivellettik tengeri. Ez képezi a szoros értelemben vett népnek, a szegényebb osztálynak, csaknem kizárólagos táplálékát, mely osztály csak akkor eszik kenyeret, ha urasági nap számon dolgozik. Tengerit fogyaszt a népen kívül az itteni kicsiny területen működő kilencz szeszgyár és a kiterjedt sertés-tenyésztés, és így a tengeri ezen viszonyok folytán biztos pia-

csi cikket képez, míg a buzának alig van némi kereslete. Ezek szerint Udvarhelymegyére nézve a tengeri termelés mindenképpen fölötte elsőrangú fontossága és annál súlyosabb csapást képez ama nagyon gyakran előforduló körülmény, hogy a későn vetés, vagy utófagy, vagy korai dér miatt a tengeri nagy része nem érik meg. Így például: az 1864., 1865., 1868., 1874., 1875. években, s legközelebről az 1884. évben a most említett kedvezőtlen körülmények egyike vagy másika miatt éretlen maradt a tengeri, és pedig különösen az 1868. és 1884. években annyira, hogy teljesen megérve alig 10% ; teljesen éretlen, teljes pedig mintegy 50% volt.

Megyei főjegyzői állásomból gazdaságaim közvetlen vezetésére vonulva vissza, több időm jutott a fennebb említett miseria fölött gondolkodni, s a megélhetés egyik föltételül tünt előmbbe, egy olyan tengeri fajt szereznem, mely az itteni viszonyok között is biztosan megérjék. Eljárásomban két alapvettem figyelembe. Egyik az, hogy minden olyan növénynél, melynél a korai érés lényeges szükségesség, mindenképpen fölötte előnyös a vetőmagot a miénkénél hidegebb égálj alól és erőteljebb talajról szereznem be; másik az, hogy megfelelő művelés mellett bármely növényt lehet korábbi vagy később érésüvé változtatni, a mint a vetőmagot — több-kevesebb év alatt következetesen — előbb vagy később megért növény példányokról vesszük.

Ezen elvek alapján kerestem és találtam a délkeleti Kárpátok tövében, a Bodza szorosban, egy tengeri fajt, mely — nagyon ritka kivétellel — ott is biztosan megéri. Elvettem azt egy őszi és egy második tavaszi szántással mivellett erőteljes talajba, késő tavaszon, május hó végén. Midőn a tengeri csöveinek mintegy felerésze már kemény-tejes szemeket fejlesztett, tehát csak az érés volt hátra: ezen csövek fölött a kórót levágtam; és ezen csöveket már szeptember hó első hetében teljesen éretten törtem le, míg a termés többi része csak mintegy 15 nap mulva ért be.

Az eredmény tehát idáig az volt, hogy tengerim $3\frac{1}{2}$ hó alatt beért, a mi célomnak ez irányban teljesen megfelelt volna; de ekkor tűnt föl előttem egy nagyon hátrányos körülmény. Ugyanis a bodzai tengerinek csövei rendkívül aprók, tehát kevés szemhozamot adnak; másfelől pedig a szemek fehérek, s e miatt nem képeznek keresett piaczi árut, mert a magyar és különösen a székely fogyasztó közönség — ellentétben a francziával — nem szereti a fehér tengerit. Fejlesztetni kellett tehát a cső nagyságát, sárgává változtatni a fehér szint, a nélkül, hogy a korai érés jellege csorbuljon; kísérleteim további része tehát ide irányult.

Egy másik, nem sikerült kísérlettel egyidejűleg, eredeti olasz Cinquantino tengerit hozattam, s ezt a bodzaival együtt úgy ültettem el, hogy egyik fészekben Cinquantino, a másikban bodzai tengeri állott. A szemek tejesedésének előhaladott állapotában alkalmaztam a kóró megmetszését, beérés után pedig a legminutiosabb figyelemmel kiválogattam a mintegy 400 ölnyi telepről mindössze 20 csövet, olyanokat, a melyek sem a bodzai, sem a Cinquantino törzshöz nem hasonlítottak, de egymáshoz csaknem teljesen hasonlóak voltak. Az ezen 20 csőből nyert szemet használtam vetőmagul a következő évi kísérleti telepen, ennél is ismételve az előbb irt eljárást, s ismételve az egészet még további két éven át, míg a kívánatom szerinti, s célomnak megfelelő nemesített székely tengeri megállapodott fajjellegét ért el. Tengerim megtartotta a korai érés jellegét; csöve hosszabbra nyult; szemei sárgává változtak. Kórója azonban alacsony s levélzete kevesebb dús maradvá, csekély terjedelmű gyökérzete mellett megtartotta a bodzai anyának azon igényét is, hogy sűrűn mivellessék, minek további következése, a székely tengerinek bő termő volta.

Tengerim így megállapodván, jogot éreztem arra, hogy megkereszteljem. Elneveztem „Székely tengeri“-nek s e név alatt kezdtem ismertetni.

Hivatalos összehasonlító kísérletet a székely tengerivel legelőször a biharmegyei gazdasági egylet tett, 1878. évben saját telepén. Az eredmény az lett, hogy — a mint ezt a biharmegyei gazdasági egylet titkára szaklapokban is jelentette — az április közepén elvetett székely tengeri, már július 17-én beért és kiállítottat s ekkor újra vettetvén, az október 6-án tartott b.-csabai kiállításon e második vetésből is ért csövek mutattak be. A székely tengeri tehát egy évben kétszer ért be, míg a hasonló körülmények között mivel más korai fajok második termése nem is szemzett.

A nagyváradi kísérletet követte csaknem valamennyi gazdasági tanintézet és nagyon sok gazdasági egylet, s ezek eredménye alapján a m. kir. nagyméltóságú földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeriumnak minden újabb földmívelési mozzanatra kiterjedő figyelme is a Székely tengerire irányult. Szerencsés voltam a czimzett ministeriumtól több éven át évenként 30—50 métermázsára menő vetőmag megrendelést nyerni, mely vetőmagot Magyarország felvidéki megyéibe s különböző gazdasági egyletekhez kellett küldenem. Ezek közül kiemelendőnek tartom a veszprémmegyei gazdasági egylet által a Bakony alatt eszközölt összehasonlító kísérletet, melynek ered-

ménye az volt, hogy az utasításom szerint mivel székely tengeri nemcsak az érés koraiságában előzte meg igen nagy mérvben a magyar tengerit, hanem a hozam bőségében is csaknem kétszeresen fölülmulta.

Ez alatt az előnyösen ismert Frommer A. Herrman budapesti magkereskedő cég is felkarolta a székely tengerit, s széles körben elterjedt árjegyzékei által, valamint az általam külön is kibocsátott körlevelek útján, tengerim Magyarországnak csaknem minden vidékén annyira ismertté és keresetté vált, hogy a folyton nagyobb mérvű megrendeléseket már nem voltam képes saját terméséből kielégíteni, s ezért már az 1881. évben egy nagyobb vetőmag-termelő társaságot szerveztem, mely azóta évenként 500—600 métermázsa vetőmagot küld szét, a hidegebb vidékeken is meghonosítva a tengeri termelést, s eszközölve azt, hogy a székely tengerit ma már Magyarországnak csaknem minden vidékén, és haszonnal termelik. A magán birtokokon kívül termelik ezt ma már az állami uradalmakban is és névszerint a mezőhegyesi, fogarasi, tordai és kolozsmonostori állami uradalmakban vetőmagvát is árulják.

De a „Székely tengeri“ termelésének a Kárpátok nem szabtak határt. Elterjedett az a külföldön is. Ausztria, Németország, Bajorországon kívül különösen Oroszország az, hol e tengeri nagy hódításokat tett. Oroszországban, hová évenként több waggon „Székely tengeri“ vetőmagot szállítok, az 1882. év őszén, Charkow vidékén, más tengeri fajok éretlenül fagytak el, míg a „Székely tengeri“ teljesen beért.

Jelenleg a „Székely tengeri“ Sziléziában, Lindewiesén van termelési kísérlet alá véve; oly vidéken, hol ezelőtt soha sem termeltek tengerit; és hiszem, hogy e kísérlet is sikerülni fog, újabb vidéket szerezve a vetőmag-exportnak.

A „Székely tengeri“-nek időközben egész irodalma lett. Minden oldalról irtak mellette s ezek között voltak jóakaratu tulzások is. Irták, hogy a „Székely tengeri“ „bámulni való“, hogy „csodával határos“; hogy „minden kóró 6—7 csövet hoz“; stb. De irtak ellene is; irták például több oldalról, hogy nem terem oly bőven, mint a magyar tengeri; és ez igaz is, ha gyéren miveltetik, mert a magyar tengeriéhez hasonló gyér mivelés mellett a „Székely tengeri“ soha sem fog sikerülni, sőt többnyire silány marad. Ezen ellenvetésnek tehát nincs alapja; hanem igenis nagyon helyes kifogást tett Hensch Árpád ur, a keszthelyi gazdasági tanintézet szaktanára, midőn azt írta, hogy a „székely tengeri“ szemei igen laposak, nem nyomulnak elég mélyen a csutkába s e miatt a cső aránylag kevés szemet ad; valamint, hogy a szemek színe nem elég élénk sárga. Ezen kifogásnak realis voltát méltányolva, újabb keresztezésekkel tettem kísérletet s az eddigi eredmény remélnem engedi, hogy a „Székely tengerinek“ olyan újabb nemesítését mutathatom be már az 1886. évben, melynél az említett hiányok nem lesznek meg.

Ezekben áll a már széles körben ismert „Székely tengerinek“ rövid történelme s azon nagymennyiségű székely tengerinek, melyet ma öt ország gazdáinak nagy része termel, eredete, törzse ama 20 csőre viheto vissza, melyet 1872. évben kis-

solymosi birtokomban magam válogattam ki. Bibliai mustármagnak terebélyes fája!

A székes-fehérvári kiállításon egyedül állottam a „székely tengeri“-vel; sokan is nevettek miatta. A jeleni országos kiállításon már sokan vagyunk. Sokan állítottunk ki „székely tengerit“ s ezek között olyan is van, melynek csak neve „székely tengeri.“ Most már nem nevetnek. Én pedig gazdai életem legfőbb eredményének és teljes jutalmának tekintem azon tudatot, hogy szerencsés igyekezetemmel tengerit adtam sok olyan vidéknek, hol annak művelését eddig csak hírből ismerték; és hogy a magyar gazda kezébe egy cikket adtam, mely — mint vetőmag — exportképes.

Székely-Keresztúr.

Szentkirályi Árpád.

A kalászos növények gyomainak ismertetése és irtása.

(Folytatás.)

22. Földi bodza. *Sambucus ebulus*. — Egy nyári, 1-5 méter magasra nyúló gaznövény. Virága rózsaszínű sátozt alkot a szár végén. Levelei keskenyek. Gyümölcse fekete bogyo.

Egyes vidékeken igen nagy mennyiségben fordul elő, a midőn ártalmassá válik az által kalászos növényeinkre, hogy tulmagasra nővén, beárnyékolás által fejlődésükre káros hatással van, továbbá mélyreható gyökerei a talajból sok tápot vonván el — azokat teljesen elnyomja. E gyom száraz időben való kiszúrás vagy kapásnövények termesztése által nem pusztítható ki teljesen. Legczélserűbb az ezen veszedelmes gyom által ellepelt földet jól megrágyázva luczernával bevetni, mi mélyreható gyökere által teljesen elpusztítja azt.

Ha nincs még nagyon elhatalmasodva, kipusztításának biztos módja az is, ha a bodza szálak guzsnaak csavartatnak. Állítólag esős időben kaszálva le, szintén kipusztul.

23. Pallagi montika. *Anthemis arvensis*. — Egy és két éves növény. A vacok kúpos, melynek polyvai lándzsásak. Sugára fehér.

A pallagi montika rendszeren a büzös montikával — *anthemis cotula* — együtt fordul elő. Határozottan állítható, hogy egy jól rendezett vetésforgású gazdaságban sem találhatik, de igenis ott, hol a háromnyomású gazdaság divik, a hol ártalmassá válik az által, hogy kulturnövényeinktől sok tápanyagot vonván el, azok fejlődését gátolja.

A mi irtási módját illeti: gyöknövények-, lóher- és más zöldtakarmány termesztése által megszabadulhatunk e káros gyomtól. Annnyival inkább is erélyesen irtandó e gaz, mivel magva ennek is repülő lévén, könnyen tova vitetik a szél által.

24. Mezei kömény. *Nigella arvensis*. — Tokcsái alsófelükkel összenőttek. Magva szemcsés, melynek belseje szürke s összerágyva csipős izü. Levele kétszer szárnyalt, keskeny, szálal sallangokkal. Szirma fehér, elől azonban kékszinű.

Ritkábban fordul elő kalászos növényeink között, de észrevéve, gyomlálás és mély szántás által irtandó — nehogy elterjedve veszedelmissé váljék.

25. Vigály Borzon. *Caucalis daucoides*. — Terméstüskéi akkorák, mint a termés átmérője vagy néha hosszabbak, horgas végűek; a mellékbordákon egysorosak. Magva sárga színű, bordás.

Leginkább a tavaszi vetésekben és pedig az árpában fordul elő. Ártalmassága leginkább a sörgyártásra termelt árpánál nyilvánul, a mennyiben magvai azok közé keveredve, az erjedésre gátlólag hatnak.

Irtása különös nehézségekbe nem ütközik; jó művelés s a vetőmagvak gondos megválasztása által eltávolítható.

26. Tavaszi üszökér. *Seneciv vernalis*. — Szára aljától kezdve ágas, gyapjas, sok fészki. Levelei mindkét oldalon borzasak, tojásdadok, fodrosan fogas élű hasábokkal. Alakjában a közönséges aggó fűhöz hasonló.

Rendkívül alkalmatlan gyom kalászosaink között gyors terjedése miatt. Egy évben kétszer hoz magot. Először virit májusban s magvát rövid idő alatt beérlelve, a földbe hullatja, hol az nemsokára kikél, s még azon év őszén rendszerint virágozik, s magot is hoz. Ha pedig ősszel bármi okból nem volt képes virágozni, épen telet ki s a következő év tavaszán virágozván, folytatja tovább a szaporodást. Veszedelmissége fokozódik még az által, hogy magva könnyü lévén, a szél által szerte hordatik.

E gyom kapásnövények termesztése által kevesbithető, de teljesen nem irtható. Legsikeresebben eszközölhető kiirtása, ha magvainak érését be nem várva kaszáljuk azt le, megakadályozván ez által a mag képződést.

27. Mezei szarkaláb. *Delphinium consolida*. — Korollája egy szirmu; murvácskái a kocsányoknál sokszorosan kissebkek. Levele tenyeres, szálal sallangokkal; néha teljes viratu, igen sok szírommal. Magva szürke, háromszögletű, fényes színnel.

Kalászosaink közt bár gyakori gyom, mégis nagymennyiségben ritkán lép fel. Mérgező hatása magva miatt, mely a gabnával megörölve a lisztnek kesernyés, csipős izt kölcsönöz, irtandó, mi annál könnyebb, mivel magva könnyen kirostálható.

28. Mezei zsurló. *Equisetum arvense*. — A természet szaral hüvelyei tágasak, 5—11 hasábuak. Meddő szaral barázdásak, 9—12 barázdával, nyulánk, 3—5 bordájú ágakkal.

Mélyebb fekvésű nedves tajajokon jön elő, hol tulzsaroló természeténél fogva kiálhatlan gyom. Rendkívül mélyen leható gyökerei miatt felületes szántás által éppen nem irtható. Kipusztítását legbiztosabban elérjük az által, ha legfőbb tényezőjéről, a nedvességtől megfosztjuk, vagyis ha azon talajt, hol nagymennyiségben előfordul, alagsóvezés által kiszáritjuk. Hathatós ellenszere továbbá kapásnövények termesztése és hamuvali erős trágyázás. Bebizonyított tény ugyanis, hogy a hamuvali trágyázást szorgalmasan alkalmazva, rövid idő alatt elöli e veszedelmes gaznövényt.

29. Kasza nyügbabó. *Vicia cracca*. — Virágai hoszsú, kék vagy ibolyaszínű fürtöket alkotnak. Levelei — melyeknek alakja változó — párosan szárnyaltak, pálhái ép élűek. A toalak szálal, lándzsás levélkéekkel bir. 1—15 méter magasra is felnő. Magva kerek, fekete; megrágyva babizü.

Jól művelt talajon ritkán fordul elő, de annál nagyobb mennyiségben lép fel sovány, kiélt talajon, hol szerfelett károsra válik kalászos növényeinkre, a mennyiben kapaszkodó tulajdonánál fogva azok megdőlését idézi elő. Ha észrevettük irtjuk tüstént, mert ezt nem téve, rendkívül gyorsan elszaporodik, mivel korán virágozván, magva előbb érik be, mint a kalászos kulturnövényé.

Trágyázás, jó művelés s okszerű váltórendszer behozatala által tökéletesen kiirtható.

30. L ó k ö r m ű s z a t t y u. Tussilago farfara. — Évelő. Sárga virága első tavaszi virágainkhoz tartozik; szélesen szívdomű; alul gyengén pókhálós levelei csak később fejlődnek ki, melyek nyák-, keser anyag- és csersav tartalmuk miatt — ugyszinte viráguk is — mellkórbau használatnak.

Leginkább nehéz, kötött, nedves talajon fordul elő, s főleg az őszi vetésekben, a hol néha igen elterjed, s nagy károkat okoz. Főleg gyökről szaporodik, mely nála igen életerős, s az eke által elszakgatott darabok új növényt hoznak létre. Épp azért óvakodjunk a sekély szántástól, mert ez nem hogy irtaná, hanem szaporodását mozdítja elő.

Szántsuk tehát az olyan talajt, melyben előfordul e gyom, Ichető mélyen s a felszínre hozott gyökereket távolítsuk el.

Mivel a nedves helyet szereti, irtására hathatósan közreműködünk lecsapolás, kiszáritás által. A hamuvali trágyázás itt is czélravezető.

Nagy Jenő.

(Vége kör.)

A kötött talajnak mag alá való előkészítése.

(Vége.)

A kötött talaj rendszeren mindig gazdagabb is, annál sajnosabb tehát, ha évenként egy bizonyos százalékka nem használattik ki tökéletesen, és így nemcsak egyesekre, hanem az összesre is nagy fontossággal bír oly eljárásnak tudása és eltanulása, melylyel a talajnak kellő megművelése a fentebb leírt kedvezőtlen körülmények közt is lehetséges, s mely eljárás a teljes termést nem akadályozza, sőt föle telhetőleg biztosítja. Ezen eljárást tárgyalni s utánzását ajánlani leendő sorok feladata.

Minden, természetileg bár mennyire szívós talaj, bizonyos körülmények közt vetésre alkalmas, az az olyan állapotba jöhet, melynél fogva vagy magától szétmállik, vagy legalább rögei törés, nyomás, tehát boronálás vagy hengerezés által könnyen és tökéletesen finom földdé átalakíthatók. Ezen állapot, melyet érlelés megnevezéssel szoktuk kifejezni, szerves testek korhadása által a levegő, nedvesség és hő váltakozó befolyása alatt jön létre, mely rothadás alkalmával szén-sav is fejlődik. Ezen állapot minden két szántás közti időközben észlelhető addig, míg a talajban el nem korhadt szerves részek foglaltatnak. Másfelől téli érlelést szokás emlegetni, mely fagygyal váltakozó olvadás, tehát a víz megfagyása következtében a rögöknek elmállását eszközli, s a talajt hasonló állapotba hozza.

Ha a kötött talajon annak a tavasziak alá való előkészítésében ezen állapot el nem érte, vagy ha az a beállt káros befolyások által ismét meg lett szüntetve, akkor ismét azon említett kényes helyzetbe jutunk, melyben a talajnak tökéletes előkészítésére nem számíthatunk. Egy újbóli érlelés csak igen későn, rendszeren csak a nyár derekán várható, s így a tavaszi vetések által már ki nem használható; a legtöbb esetben azonban, ha csak a talaj nem nagyon meszes vagy televényes, vagy ha a légköri befolyások nem nagyon kedvezők, a kötött talaj, ha azt érleléseig heverni is hagyva, inkább megkeményedne s elvadulna, s későbbben annál több munkát igényelne.

A kötött talajnak tavasszal mag alá való előkészítésére a legalkalmasabb időpontot eltalálni igen bajos, egy részt azért, mert minden nyomás, melyet akár a vonó állat, akár a művelő eszköz a még nedves talajra gyakorol, ennek természettani állapotát kedvezőtlenebbre változtatja; másrészt, mert a hirtelen szárító tavaszi szelek következtében a még nedves állapotban lévő talaj könnyen kiszárad és megkeményedik. Már a szántás alkalmával is igen nehéz eltalálni azon időpontot, mely a talajnak megművelésére legalkalmasabb, azaz: midőn a talaj sem nem nedves, sem nem száraz, de meg nehezebb ez a boronálás és hengerezés tekintetében; mert itt minden elsieltett vagy el-késített óra a sikert kétséssé teszi.

A levágott földszelletekből képződött rögök szabálytalan alakjuknál fogva nem száradhatnak minden részeikben egyformán, a rögök szélei már megkeményedtek, mikor a rög belseje nedvességéből még alig veszített valamit.

Mint hogy pedig a rögöknek felaprózása csak akkor eszközölhető sikeresen, ha azok átlagban e célra kedvező állapotban vannak, így megesik, hogy egyes részeik részint szárazságuknál, részint nedvességüknél fogva a borona és henger kedvező hatását nem érvényesíthetik; mert egy bizonyos fokig összetöretnek ugyan, de midőn már a művelő eszközök működő részeit kikerülhetik porhanyó földdé nem válhatnak. A rögöknek azon része, mely a nyirkosság középfokán, azaz: azon kedvező állapotban volt, melyben porhanyó földdé átalakítható, azzá is vált, s megszorodott azon keményebb vagy lágyabb földrészekkel, melyek a rögökről erőszakosan letörettek vagy lehorzoltattak úgy, hogy körülbelül egy harmada vagy fele a borona fogak által megmozgatott földrétegek apró földdé vált. De a mint nem egyenlő nagyságu testek keverékénél rázás következtében a nagyobbak felől rakódnak le, a kisebbek pedig azok közein áthullanak, úgy a boronával megmozgatott földrétegnél is a finom föld azon mélységig hull, a melybe a borona fogai hatolnak, a talaj felületén pedig maradnak eleinte a rögök és a finom föld keveréke. Ismételt hengerezés által a felmaradt rögöknek egy része ismét összetöretik, s minden ismételt boronálással az apró föld mélyebbre kerül úgy, hogy többszöri hengerezés és boronálás után a megművelt talajrészeinek nagysága szerint rakódik le és pedig úgy, — a miről egy ásóval tett keresztvágás által meggyőződhetünk, — hogy a legnagyobb részek fölül, a legfinomabbak pedig legalól foglalnak helyet.

Miképen lehet ezen körülmények közt a talajt vetés alá

ugy előkészíteni, hogy a mag gyorsan és hiány nélkül kikeljen s a termés egész termést adjon ?

Az apró földet, mely a felszántott földnek legalsóbb rétegét képezi, lehet ugyan magágnak használni, ha a vetőszemeket megterhelve, s lassan haladva a porhanyított talajba 8—10 cm. mélységre hatolhatunk.

Ezen eljárás azonban nem volna helyes, mert ily mélységben talán az egy lóbabót kivéve, egyetlen egy mag sem fog csírázni, mivelletti növényeink legnagyobb része pedig elsatnyul, s a lassu fejlődés számos kártékony rovarnak nagyobb mennyiségű csírák megsemmisítésére időt enged.

Eltekintve ezen közvetlen veszedelmektől, a kikelt növények folytonosan nem rendszeren, s nem megfelelően táplálkozhatnak, mert a gyökerek fölfelé vagy éppen nem, vagy csak kevésbé fejlődhetnek, s így egyrészt a légköri lecsapódásokat s tápanyagokat csak lassabban veszik fel, másrészt a gyököt fölötte lévő földréteget kevésbé használják ki; s végre, mert a nem eléggé porhanyított felső földréteg a légköri lecsapódások és légnemek beszívására s lekötésére s arra, hogy azok a gyökerek által értékesíthetők legyenek, nem alkalmas.

A talajnak vetésre való előkészítésénél oly növények alá, melyek kevésbé gondosan előkészített magágygyal is megelégednek, ha a talaj a vázolt állapotban van, legtanácsosabb a felületnek csak is legszükségesebb porhanyítására szorítkozni. De ha az illető növénynek természete megkívánja, hogy a talaj felülete igen porhanyó legyen, akkor a talaj porhanyítása céljából eszközölt előmunkálatok után a szükségletnek megfelelő apró földkészletet úgy értékesíthetjük, ha újbóli szántás által a fentebb leírt módon fekvő földréteget megfordítjuk, s ez által az aljából kiemelt porhanyó földdel a még el nem mállott rögöket betakarjuk.

Ezen eljárás sem a talaj előkészítését célzó munkákat nem szaporítja, sem nem késlelteti, ellenkezőleg csak előnyös lehet.

Mert éppen az első porlasztási munkák azok, a melyek, ha kellő időben foganatosítottak, a nyert porhanyó földnek legnagyobb részét szolgáltatják; a második és harmadik boronálás és hengerezés szintén porlaszt még, s szaporítja a már meglevő porhanyó földet, de ezen szaporulat egészen nélkülözhető, a hol a talaj felületét a leírt eljárás szerint tökéletesen porhanyítani nincsen szándékunk.

Minden körülmények közt elég lesz az érdes barázdákat nehéz rögtörővel lenyomatni, s ez által a rögtörőt követő nehezebb boronáknak hatásosabb támadási pontot nyújtani. A nehezebb boronákat követheti könnyebb borona, mely a rögökhöz tapadt apró földet még jobban lerázza. Ha pedig a második szántást megelőzőleg ismét hengert alkalmazunk azon célból, hogy a felporhanyított földet jobban megfordíthassuk, akkor az előmunkálat elégséges. Az eke ez esetben a föld felületét 3—4 cm. vastag, rögöktől ment porhanyó földréteggel fogja betakarni.

Ha ezen munkához közönséges ekét használni akarunk, akkor szélesebb barázdát foghatunk. Czélserűbb azonban több vasu nyeső-ekéket használni, mi által a munka gyorsíttatik. Minthogy e szántás által poralaku föld a felszínre kerül, így a barázdák rögnéklüliek lévén, további boronálás szükségtelen; legfeljebb a talajnak egyengetésére csuszató, s a vetés előtt henger alkalmazható.

Ily módon előkészített talajon a sorvetőgép a legtökéletesebb munkát végez, s minden rázkódtatás nélkül az élesen jelzett keréknyomon egyenes irányban vezethető. A saruemeltyüket megterhelni felesleges; a magot sekélyen, de finom földdel megfelelően betakarják úgy, hogy minden további munka, — kivéven ha csak a talaj felületének megkivántató összenyomása céljából a hengert alkalmazni nem akarjuk, — fölösleges.

Ezen eljárás ellen azon kifogás tehető, hogy az alászántott rögök a bekövetkező gyökérfejlődésnek akadályul szolgálhatnak. Mindenesetre a talaj csak akkor volna a legkívánatosabb állapotban, s megmunkálása a legtökéletesebb, ha az egész termőréteg oly porhanyó volna, a milyenné rendszeren bizonyos idő elteltével az érlelés által válik. A rögöknek jelenléte a termőrétegben a körvonalozott körülmények közt elkerülhetetlen, s törekvésünk csak oda legyen irányozva, hogy azoknak kártékony hatását a legkisebb mértékre szorítsuk. Erre pedig a legalkalmasabb mód az: hogy a rögöket finom, porhanyó földdel betakarjuk, mely a légköri csapódásokat igen könnyen képes magába szívni és visszatartani, mi által mérsékelt nedves és meleg fekvést nyervén, a mielőbb beálló érlelés után szétmállanak. Feltehető tehát, s erről szemlélet után meg is győződhetünk, hogy ezen rögök részint már szétmálltak, vagy legalább keménységüket veszítvén, porhanyóbbak lettek, s a gyökerek terjedésének már akadályul nem szolgálhatnak akkor, ha ezek a finom földrétegen keresztül törve, mélyebbre hatolni akarnak. Az így alászántott rögök tehát nemcsak nem akadályozzák a gyökerek fejlődését, de minthogy elmállásuk által porhanyó réteget képeznek, a gyökerek fejlődését inkább előmozdítják s különösen a karógyökérnek gyorsnövését elősegítik.

(F. E. Z. után)

r.

A méhcsaládok télire való rendezése.

A méhcsaládok jól teletetésének a jó belső elrendezés az alapja. A rendezésnél három főtényezőre kell ügyelnünk: 1-ör a belvagyorra, 2-ör népmennyiségre és 3-ör a királyné életrevalóságára s illetve a fiasításra. Tehát három pontot szem előtt tartva kell rendeznünk méhcsaládainkat. A rendezést mindig a legerősebb családokon kell kezdeni, és pedig azért, mert ezáltal az erős családoktól nyert fölöslegből mézszegény családainknak is juttathatunk elegendő méz mennyiséget, és ezáltal méhcsaládainkat kiegyenlíthetjük a szükséges arány szerint. Sokan állítják, hogy káros a méhcsaládokat bolygatni, hiszen ösztönük szerint ők is elutadják magukat rendezni és reájok hagyva a rendezést, elég jól

kitelelnék; ez tévedés! Vannak ugyan ritka kivételek, de ezek nagyon ritkák s ugyszólva csak elvétve találjuk. Hisz tudjuk, hogy a méhek a mézet gyakran költöztetik egy helyről más helyre, s hogy ez mennyi bajt von maga után, 1-ör belmunkával vannak elfoglalva; 2-or a kész befalazott mézet kibontják és rakják újra új sejtekbe, de befalazni újra nem tudják, mivel a hűvös éjjelek folytán az időjárás nem arra való, marad tehát a méz befalazatlan, a mi azután a tél folytán megsavanyodván, erjedésbe megy át, mely méztől megkapják méheink a vérhast, az ilyen család rendezetlen volta miatt biztosan ezen kínos betegségben elpusztul; és 3-or látván az anya, hogy méhei mézzel járuak, hozzá fog fiasítani, és bizton fiasít hirtelenben annyit, hogy az egész készletet földolgozzák; a nép ugy szaporodik napról-napra, de a mézkészlet elfogyván és így a legjobb család a legkínosabb éhhalállal pusztul el. Ezen okok miatt bátran és jó lélekkel ajánlom méhésztársaimnak méhcsaládjaiknak télire való okszerű berendezését.

A családok rendezését azon időben kell kezdenünk a mikor már megszűnt a hordás, mert a hordás beszüntével a fiasítás is beszünttetetik; tehát magától értetődik a rendezésre bekövetkezett idő.

És ezen idő nálunk rendszeren augusztus utolsó felével szokott bekövetkezni; de méheink valósággal biztosra mondják a hordás beszüntét. Ugyan a vagyion birvágytól ösztönözötve ők mindig gyűjtenének, ha lenne honnan; de a természet megvonja tőlük a mindig gyűjthetést, s ekkor, ha a természetben nem kapnak, a szomszédban próbálnak szerencsét. De hogy e szerencse keresés sok veszélyvel jár, jól tudják méheink, de ezen tudatért sem csüggednek, s a szerencsét megkísérlik, bármily gyakran csalódnak is.

Most lássuk, hogy miképpen eszközöljük a rendezést? Mindenekelőtt tudni kell, hogy a rendezési műténél határozott nyugodtság és biztos bánásmód kívántaik. A méhcsalád rendezése következőleg történik: kiszedjük az összes kereteket és átvizsgáljuk a fentebb jelzett módon, t. i. a vagyion népesség, királyné és fiasítás számbavételével. A mézes kereteket külön, a királynés kereteket félre, a fiasításos kereteket is külön-külön rakván; s ezzel elkülönítve lévén a család vagyona, kezdjük a visszahelyezést. A költő ür felső sorába legbelül egy kis mézes, de méhkenyérrel telt keretet akasztunk, evvel megfelelő alsónak egy egészen üreset, (azért egészen üreset, hogy a rabló mindjárt a röplyuknál ne érezzen mézet); újra fölül egy részbe mézzel telt keretet adunk, alól kevésbé mézest; most felül jön 3 drb. teljesen falazott keret, (s így már fölül 2 drb. keret részben mézes és 3 drb. teljesen befalazott mézes keret van); ezek után következik egy vagy két keret fiasítással vegyes mézes keret, alól szintén fiasításos mézes keretek.

Most már éppen a család kellős közepén vagyunk, s így éppen a méhcsalád jól telelhetésének legfőbb pontján. Vannak oly családok, a melyek a röplyuk felé húzódnak, s vannak ellenben, a melyek hátra az üvegablak felé keresik fészüket. S tudván, hogy méheink a fiasítást mily buzgósággal ülik, helyez-

zük a felső rész közepébe a két fiasításos keretet, mintegy oda akarván ez által terelni, mint téli fészükbe a középre a drága kis bogarainkat. Most tovább megyünk, a felső sorban újra 3 drb. teljesen befalazott mézes keretet adunk, az alsókban csak részben telt mézes keretet helyezünk el.

Most már a rendezés által a családban összesen 6 teljesen befalazott mézes keretet, és a részben telt kereteket összeszámítva összesen 9 keret méz van. S így a rendezés ennyiben rendezben levén, következik a befejezés.

A felső sorban most már csak félig mézes keretet akasztunk, az alsóba szintén így, míg végre az üveg felé egy pár üreset is tehetünk.*)

Most már a rendezést ezek után befejeztük. Ha így járunk el, nem félhetünk, hogy a család éhen hal; s más nemű baj is nehezen érheti, mivel tetszésök szerint változtathatják téli fészüket.

Több évi tapasztalatom eredményét jegyzém ide, melyet mint teljesen sikeres, melegen ajánlok ügytársaim szives figyelmébe.

Kolozsvártt.

Kulisseky Endre.

Felhívás az erdélyrészi paszulytermelőkhez.

Schoppe und Stoltzenberg in Hamburg czimű nagykereskedőczég a budapesti kiállításon meg szemlélvén erdélyi gazd. egyletünk collectióját, tetszését első sorban a paszuly félek nyerték meg és késznek nyilatkozott ezekből nagyobb mennyiséget venni át, miután évente 700—800 waggonyira van szüksége.

Termelőink tehát saját érdekükben cselekesznek, ha most az új termésből póstán bérmentes mustrát küldenek nevezett czégnek, mely mustra az átlagos minőségnek feleljen meg, de semmiesetre sem legyen kiszemelve.

A német szövegű kísérő levél tartalmazza 1. a termelő nevét és lakását; 2. a legközelebbi vasuti állomást; 3. az eladható mennyiséget hectoliterekben; 4. egy hectoliter árát a vasuti állomásig szállítva, végre 5. az átadhatás — elszállítás — határidejét.

Igen czélszerű lenne, ha a t. termelők vidékenként az illetékes gazd. egyletek közbenjárását vennék igénybe.

Kolozsvártt, 1885. szeptember 20-án.

Szabó József,
egyleti alelnök.

Gamauf Vilmos,
egyleti titkár.

EGYVELEG.

— Értésítés. Az erdélyi gazdasági egylet kertészeti szakosztálya kedves kötelességének ismeri értesíteni az érdek-

*) Egy befalazott mézes keretet minden áron ajánlunk az ajtó felől legkívül, hogy tavasz nyitával, a mint legelső vizsgálódásunkat tesszük, lássuk, hogy rá került-e erre a sor, s ha elfogyasztották ezt is, intézkedhessünk tápadás tekintetében.

lődő közönséget affelől, hogy az egyesület „nagyutcai kertje” ritka választéku szőlőgyűjteményének — melyből éppen tegnapi küldetett 140 féle az országos kiállításra — érése s illetve fejlettsége annyira előhaladt, hogy abban a látogatók teljes gyönyörüket lelhetik; s éppen ez okból nyilvánítani is kívánja az elnökség, miszerint e helyiség a délutáni órákban megtekinthető s illetve fajmegválasztás tekintetéből készségesen bocsátatik az ügytársak rendelkezésére.

* * *

— A termés eredménye. A földmívelési minisztériumhoz beérkezett hivatalos jelentésekből kitévük, hogy az egész országban az idei aratás főbb terményeinek eredménye a következő volt: (A zárjel közt levő számok a tavalyihoz képesti gyarapodást vagy csökkenést jelentik.) Egész Magyarországon, Horvát-Szlavonország kivételével, arattak: őszi és tavaszi búzát 4,763.106 (— 17.945) kataszteri holdon = 2,740.691 (— 10.320) hektáron 31,109.050 (+ 2,386.706) mmázsát = 40,107.060 (+ 2,324.920) Hlt. Őszi és tavaszi rozstot és kétszerest 2,287.842 (+ 22.176) kat. holdon = 1,316.424 (+ 12.751) hektáron 12,284.902 (— 453.560) mmázsát = 17,242.197 (— 864,112) Hlt. Őszi és tavaszi árpát 1,817.632 (+ 87.785) kat. holdon = 1,045.869 (+ 50.515) hektáron 12,250.553 (+ 1,695.725) mmázsát = 19,141.210 (+ 2,643.202) Hlt. Zabot és tönkölyt 1,810.843 (+ 75.582) kat. holdon = 1,041.990 (+ 43.489) hektáron 8,572.939 (— 576.841) mmázsát = 19,244.593 (— 925.449) Hlt. Őszi és tavaszi repcét 165.235 (— 20.829) kat. holdon = 95.080 (— 11.981) hektáron 497.845 (— 191.092) m. mmázsát = 736.788 (— 257.640) Hlt. — Ezen hivatalos adatok szerint ezidei búzatermésünk egyike a legjobbknak, mert az utóbbi tíz év alatt csakis az 1882. év mutat fel nagyobb termést. Így tehát a búzatermés meg lehetnének elégedve, ha az alacsony árállás tönkre nem tenné a jó termés feletti örömlenket. Ez legjobban szembetűnik, ha az idei termés értékét összehasonlítjuk az 1881. évi termés értékével. 1881-ben termett 31.3 millió hektoliter buza, egy hektoliter ára 10 frt 56 kr volt, tehát az egész termés 330 millió forint értéket képviselt. Ellenben 1885-ben termett 40 millió hektoliter buza, egy hektoliter ára 6 frt 12 kr s így ezidei búzatermésünk csak 244 millió forint értékkel bír. Vagyis az 1881-dik évhez viszonyítva, daczára, hogy búzatermésünk majdnem 25%-kal nagyobb, értéke ugyanannyi százalékkal kevesebb; a gazdáknak tehát a jobb termésből ennnyivel kevesebb hasznuk van, ha ugyan haszonról egyáltalán beszélni lehet.

* * *

— Védelem a szőlőn élő peronospora gomba ellen. Olaszországban ezen gomba elterjedése ellen olyan nemű fa- vagy gyékényfedőt használnak, mint a francziák a fagy ellen szoktak készíteni, csak hogy ezen fedők 1 és 1½ m. nagyságúak. Ezek alkalmazása esetén a szőlőtő befödetik, s így az a nedvességtől egészen ment marad. A gomba terjedésének pedig legnagyobb ellensége a szárazság; csak hogy az ilyen gyékényfedő alkalmazásánál az a kérdés merülhet fel,

vajjon a lehullott levelek által való tovaterjedés megakadályoztatik-e? minthogy ezeket a szőlőtő tetejére helyezett fedők nem védik meg a nedvesség és szél által való tovahordás ellen. Ha tehát az időjárás nem segít ezen gombák elpusztításánál, úgy annak terjedését a fentnevezett fedők sem akadályozzák nagy mértékben. Tanácsosabb tehát a fedők helyett, melyek még árnyékot is képeznek, a meglepett levelek szorgalmas gyűjtése és elégetése által a szőlőt tisztán tartani. Budán 1882-ben ezen gomba oly erősen lépett fel, hogy szeptember közepén a tőkék levél nélkül, majdnem meztelenül állottak és ime 1883-ban egész Budán sehol sem volt már feltalálható; a mi nézetünk szerint tehát középeurópai éghajlatunk mellett e gomba magától el is pusztul, bár kóros nyomai észrevehetőek is. (B. L.)

Üzleti szemle.

Marha- és sertésvásárok jegyzései.

Budapesti marhavásár sept. 17-én. Őszes felhajtás 7920 db. nagy és apró marha. — Ebből eladatott 58 db. bika, 2054 db. ökör, 900 db. vágó tehén, 394 db. fejős tehén, 206 db. bival, 659 db. borju, — db. bárány, 3649 db. juh. Árak: bika darabonként 100—240 frt, ökör páronként 200—470 frt, vágó tehén páronként 200—260 frt, fejős tehén darabonként 100—230 frt, bival páronként 210—300 frt, borju darabonként 16—42 frt, bárány páronként — — forint, juh páronként 16—24 frt. Húsarak 100 kilonként: ökörhús 48—54 frt, tehénhús 44—47 frt, borjuhús 60—65 frt, bivalhús 40—43 frt.

Pozsonyi marhavásár szept. 21-én. Összes felhajtás 1503 darab, és pedig 1357 darab magyar, — darab lengyel és 154 darab német fajta. Árak 100 kilonként: magyar hizó 58—62½ frt, lengyel — frt, német 60—64 frt, tehén — — frt, bika — — frt, bival 40—45 frt.

Bécsi marhavásár szept. 21-én. Őszes felhajtás — drb és pedig — drb. magyar, — drb. lengyel és — drb. német fajta. Árak 100 kilonként: magyar hizó — — frt, lengyel — — frt, német — — frt, tehén — — frt, bika — — frt, bival — — frt.

Kőbányai sertésvásár szept. 18-án. (Az első magyar sertésbizalmi és kölcsönelőgező részvénytársaság jelentése.) A fogyasztás e héten jelentékenyen apadván, az üzlet csökkenő árak mellett lanyha volt.

Heti átlagárak: magyar vál. áru 260—320 klgr. nehéz 45½—46 klgral, 180—240 klgr. nehezek 45½—46½ kr. Öreg 300 klgr. túli nehéz 44—45 kr, vidéki sertés 45—46 kr, könnyű — kr. Transitóban: szerbiai 46—48¼ kr., románia 46—48 kr, tuskés — krral tiszta kilogrammonként. Őszes felhajtás: 9794 darab, összes elhajtás 9960 drb.

Bécsi sertésvásár sept. —én. Összes felhajtás — drb. és pedig — drb. nehéz, — drb. középnehéz és — — drb. süldő. Árak 100 kilonként: nehéz — — frt, középnehéz — — frt, süldő — — frt; szalonna és zsír — — frt.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

